

Катерина Василенко
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти за спеціальністю
011 Освітні, педагогічні науки
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна
e-mail: k.s.vasylenko@npu.edu.ua
ORCID iD: 0000-0003-3152-4790

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНИ (2000 – 2020 рр.)

Проаналізовано тематику дисертаційних робіт 2000 – 2021 рр. на здобуття наукового ступеня кандидата або доктора педагогічних наук, присвячених проблемам підготовки студентів-психологів у закладах вищої освіти України. Протягом останніх років різні аспекти підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти України висвітлено в працях таких науковців, як Н. Байбекова, А. Борисюк, І. Войціх, О. Затворнюк, І. Калиновська, Т. Ковалькова, В. Кострач, Н. Макаренко, Н. Нагорна, С. Наход, В. Ратеєва, Н. Сердюк, Р. Скірко, Л. Смалиус, Л. Сухоставська та ін. Мета статті – узагальнити їх напрацювання шляхом представлення результатів аналізу тематичного спектру дисертацій з питань професійної підготовки психологів в Україні за період 2000 – 2020 рр.

На основі аналізу тематики й змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата/доктора педагогічних наук, присвячених підготовці майбутніх психологів та захищених в Україні за період 2000 – 2020 рр., зроблено такі висновки: існує суперечність між суспільною потребою в удосконаленні професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО України і недостатнім науковим обґрунтуванням шляхів цього вдосконалення, про що свідчить незначна кількість дисертаційних досліджень за цією тематикою. Найбільш активно (порівняно з іншими проблемами) українські науковці досліджують методичні аспекти підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти та питання формування готовності студентів-психологів до виконання різних завдань професійної діяльності. Подальші дисертаційні дослідження з проблем професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО України та дослідження з впровадження компетентнісного підходу в процесі фахової підготовки студентів-психологів, здійснення порівняльного аналізу систем підготовки майбутніх психологів у різних країнах є вкрай актуальними й необхідними.

Ключові слова: психолог, майбутні психологи, заклади вищої освіти, дисертаційні дослідження, професійна освіта, студенти, професійна підготовка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Дисертаційні дослідження є важливою складовою наукового знання. Це пов'язано з тим, що дисертація є науковою й одночасно кваліфікаційною роботою, що визначається особливостями побудови змісту, внутрішньою структурою й логікою викладу дисертаційного матеріалу. Для

дисертації як для кваліфікаційної роботи обов'язковим є розширене обґрунтування актуальності обраної теми, визначення об'єкта, предмета, мети, гіпотези, завдань, методології й методів дослідження, основних понять тощо (чого ми можемо не знайти у статтях, матеріалах конференцій, а іноді й у монографіях). На основі аналізу дисертацій можна простежити динаміку інтересу дослідників до тих чи інших аспектів навчання майбутніх психологів у закладах вищої освіти нашої країни. Крім того, дисертанти детально аналізують роботи попередників і виокремлюють ті положення у цих роботах, на які вони спираються у своїх дослідженнях. Це дає змогу простежити послідовність у розвитку тих чи інших науково-педагогічних ідей щодо організації професійної підготовки майбутніх психологів. Обов'язковим для дисертанта є також обґрунтування практичного значення роботи. Порівняння продекларованого значення з педагогічною реальністю дає змогу оцінити зв'язок педагогічної науки й практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Протягом останніх років різні аспекти підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти України вивчали такі дослідники, як Н. Байбекова, А. Борисюк, І. Войціх, О. Затворнюк, І. Калиновська, Т. Ковалькова, В. Кострач, Н. Макаренко, Н. Нагорна, С. Наход, В. Ратєєва, Н. Сердюк, Р. Скірко, Л. Смалиус, Л. Сухоставська та ін.

Мета статті – узагальнити напрацювання зазначених науковців шляхом представлення результатів аналізу тематичного спектру дисертацій з питань професійної підготовки психологів в Україні за період 2000 – 2020 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. В електронних каталогах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Національному репозитарії академічних текстів ми знайшли відомості про 20 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата або доктора педагогічних наук, присвячених проблемам підготовки майбутніх психологів, захищених в Україні упродовж 20 років.

З початку 2000-х рр. до сьогодні більшість захищених в Україні дисертаційних робіт з проблем підготовки майбутніх психологів мали методичне спрямування. Так, наприклад, у дисертаційному дослідженні Л. Сухоставської (2013) описано особливості професійної підготовки майбутніх психологів у процесі педагогічної практики [20]. Дисертаційне дослідження Р. Сірко (2010) присвячено формуванню соціальної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки [17], а Н. Нагорної (2013) – формуванню педагогічної компетентності майбутнього психолога [12].

Вагомим внеском у напрямі дослідження питань професійної підготовки майбутніх психологів в Україні є кандидатська дисертація Н. Макаренко (2008) на тему «Психологічні чинники розвитку креативного мислення майбутніх практичних психологів» за спеціальністю 19.00.07, у якій «систематизовано чинники розвитку креативного мислення майбутніх практичних психологів; виявлено шляхи активізації психологічних чинників, що сприяють розвитку мислення; визначено типи креативного мислення, розроблено технологію їх формування в майбутніх психологів; створено професіограму творчо працюючого практичного психолога; виявлено сприятливі та перешкоджаючі умови, що забезпечують (чи гальмують) розроблення й апробацію комплексної програми розвитку креативного мислення студентів-психологів; доведено можливості поліпшення характеристик креативного мислення за умов залучення майбутніх

психологів у практичну діяльність і впровадження в навчальний процес інноваційних активних методів навчання» [11].

Робота В. Кострача (2008) [10], яка присвячена вивченню шляхів формування професійних умінь майбутніх офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін, є надзвичайно важливою для подальшого розроблення й вдосконалення педагогічних технологій професійної підготовки майбутніх психологів, складовими яких є: концептуальна частина (мета, завдання, класифікація вмінь, педагогічні підходи, принципи), процесуальна частина (педагогічні умови, етапи формування), методичне забезпечення (форми діяльності, методи, навчальні дисципліни, критерії оцінювання, рівні готовності тощо).

У контексті вивчення проблеми професійної підготовки майбутніх психологів різних галузей привертає також увагу дослідження Т. Ковалькової (2016) на тему «Формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі у процесі фахової підготовки» [8], яка визначила педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі, розробила та експериментально перевірила відповідну технологію.

Окремо слід наголосити на кандидатській дисертації А. Борисюк (2004) на тему «Психологічні особливості формування професійних якостей майбутнього медичного психолога», захищеної за спеціальністю 19.00.07 з проблеми професійної підготовки майбутнього медичного психолога, зокрема психологічних особливостей формування професійних якостей [3]. Пізніше вчена продовжує досліджувати професійну підготовку майбутніх медичних психологів вже в докторській дисертації на тему «Соціально-психологічні засади становлення професійної ідентичності майбутнього медичного психолога» [4].

У кандидатській дисертації Л. Смалуус (2014) представлено дослідження педагогічних умов професійного самовдосконалення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки [18]. У роботі досліджено питання удосконалення процесу професійної підготовки психологів шляхом розширення спектру знань, умінь і навичок, якими мають оволодіти майбутні фахівці у вищій школі. Змістовий компонент фахової підготовки психологів доповнено спецкурсом «Основи професійного самовдосконалення».

Натомість у своєму дисертаційному дослідженні С. Наход (2015) розглядає формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів засобами інтерактивних технологій [13]. Авторка теоретично обґрунтувала, розробила й експериментально перевірила модель формування прогностичних умінь майбутніх психологів засобами інтерактивних технологій, яка базується на системному, синергетичному, діяльнісному, особистісно орієнтованому, контекстному підходах і являє собою єдність цільового, діагностичного, змістово-організаційного, рефлексивно-аналітичного, оцінювально-коригувального блоків.

Н. Байбекова (2016) у дослідженні «Формування готовності майбутніх психологів до консультативної діяльності у процесі фахової підготовки» визначила та експериментально перевірила технологію формування готовності майбутніх психологів до консультативної діяльності [1].

На основі дослідження В. Ратєєвої (2016) на тему «Формування готовності майбутніх психологів до використання засобів естетотерапії у професійній

діяльності» [15] виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до використання засобів естетотерапії в процесі професійної підготовки. Зокрема, йдеться про тематичне програмне навчальне забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії студентів-психологів і викладачів у процесі впровадження спецкурсу «Основи естетотерапії у професійній діяльності майбутніх психологів» в освітній процес ЗВО, залучення майбутніх психологів до особистісно орієнтованої практичної діяльності з розв'язання життєвих соціальних проблем і реалізації різноманітних волонтерських проєктів з використанням засобів естетотерапії, розроблення й упровадження методичного забезпечення для викладачів профільних дисциплін з метою посилення міждисциплінарних зв'язків із засобами естетотерапії в процесі професійної підготовки майбутніх психологів.

У дослідженні О. Затворнюк (2016) «Формування у майбутніх психологів готовності до професійного самовдосконалення» теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено «педагогічні умови формування готовності майбутніх психологів до професійного самовдосконалення (формування мотивації до професійного самовдосконалення на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, розширення змісту навчального курикулуму через інтеграцію акмеологічного та компетентісного підходів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, залучення студентів-психологів в професію через набуття досвіду професійного самовдосконалення у позааудиторній роботі у процесі навчально-виробничої практики), а також спроектовано модель формування готовності майбутніх психологів до професійного самовдосконалення, що складається з теоретичного, процесуального та результативного блоків» [6].

У дисертації, автором якої є І. Войціх (2017), на тему «Формування емоційної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки» обґрунтовано змістово-технологічне забезпечення формування емоційної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки й методичні рекомендації щодо їх використання [5].

У методичних дослідженнях, захищених в Україні протягом останніх років, віддзеркалюються й сучасні тенденції розвитку конкурентоздатності майбутніх психологів. Зокрема, Н. Сердюк (2017) у роботі «Педагогічні умови формування конкурентоздатності майбутніх психологів у процесі фахової підготовки» пропонує «спонукати студентів до усвідомлення суб'єктної позиції в майбутній професійній діяльності психолога, активізувати елементи контекстного навчання майбутніх психологів, здійснювати моделювання професійно спрямованих комунікативних ситуацій» [16].

У дисертаційному дослідженні І. Калиновської (2020) на тему «Підготовка майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзивного навчання загальноосвітніх навчальних закладів» [7] подано результати теоретичного узагальнення і розв'язання проблеми підготовки майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзивного навчання учнів закладів загальної середньої освіти.

Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти стало темою дослідження Т. Конівіцької (2020) [9]. На основі аналізу теоретико-методологічних підходів (системного, гуманістичного, особистісно орієнтованого, комунікативного, діяльнісного, компетентісного та контекстного) і психолого-педагогічних засад риторичної освіти, вивчення особливостей

викладання риторики у закладах вищої освіти та дослідження провідних риторичних аспектів професійної діяльності практичних психологів дослідницею визначено сутність, зміст і структуру формування риторичної компетентності майбутніх психологів, специфічні принципи риторичної підготовки, виокремлено критерії, показники і рівні сформованості риторичної компетентності майбутніх психологів.

Заслужують на увагу докторські дисертації останніх років, зокрема дослідження Л. Степаненко (2020) з проблеми професійної підготовки майбутніх психологів до взаємодії з маргінальними соціальними групами [19], дисертаційна робота О. Пономаренко (2020) з питань теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх магістрів психології до професійної діяльності в умовах неформальної освіти [14], наукове дослідження В. Білик (2021), у якому вперше науково обґрунтовано теоретичні й методичні засади природничо-наукової підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти [2].

Висновки. Отже, на основі аналізу тематики й змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата/доктора педагогічних наук, присвячених підготовці майбутніх психологів та захищених в Україні за період 2000 – 2020 рр., можна зробити такі висновки:

- існує суперечність між суспільною потребою в удосконаленні професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО України і недостатнім науковим обґрунтуванням шляхів цього вдосконалення, про що свідчить незначна кількість дисертаційних досліджень за цією тематикою;
- найбільш активно (порівняно з іншими проблемами) українські науковці досліджують методичні аспекти підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти та питання формування готовності студентів-психологів до здійснення різних завдань професійної діяльності;
- подальші дисертаційні дослідження з проблем професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО України та дослідження з впровадження компетентнісного підходу в процесі фахової підготовки студентів-психологів, здійснення порівняльного аналізу систем підготовки майбутніх психологів у різних країнах є вкрай актуальними й необхідними.

Перспективи подальших досліджень. Потребує подальшого вивчення питання наступності щодо визначення шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх психологів у системі післядипломної освіти, здійснення аналізу змісту захищених дисертацій у цьому напрямі досліджень.

Список використаних джерел

1. Байбекова Н. Р. Формування готовності майбутніх психологів до консультативної діяльності у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 20 с.
2. Білик В. Г. Теоретичні і методичні засади природничо-наукової підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2021. 45 с.
3. Борисюк А. С. Психологічні особливості формування професійних якостей майбутнього медичного психолога : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.01.07 / Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. Івано-Франківськ, 2004. 21 с.
4. Борисюк А. С. Соціально-психологічні засади становлення професійної ідентичності майбутнього медичного психолога : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.05 / Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Київ, 2011. 32 с.

5. Войціх І. Формування емоційної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький : ХНУ, 2017. 20 с.
6. Затворнюк О. М. Формування у майбутніх психологів готовності до професійного самовдосконалення : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2016. 20 с.
7. Калиновська І. С. Підготовка майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзивного навчання загальноосвітніх навчальних закладів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань, 2020. 287 с.
8. Ковалькова Т. О. Формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності в авіаційній галузі у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. авіац. ун-т. Київ, 2016. 20 с.
9. Конівіцька Т. Я. Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Держ. служба з надзвичайн. ситуацій, Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. Львів, 2020. 343 с.
10. Кострач В. В. Формування професійних умінь майбутніх офіцерів-психологів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Нац. акад. держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2008. 250 с.
11. Макаренко Н. М. Психологічні чинники розвитку креативного мислення майбутніх практичних психологів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2008. 24 с.
12. Нагорна Н. В. Формування педагогічної компетентності майбутнього психолога у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2013. 310 с.
13. Наход С. А. Формування прогностичних умінь майбутніх практичних психологів засобами інтерактивних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Дніпропетров. ун-т ім. А. Нобеля. Дніпропетровськ, 2015. 317 с.
14. Пономаренко О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх магістрів психології до професійної діяльності в умовах неформальної освіти : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2020. 561 с.
15. Ратєєва В. О. Формування готовності майбутніх психологів до використання засобів естетотерапії у професійній діяльності : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Глухів. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка. Глухів, 2016. 24 с.
16. Сердюк Н. М. Педагогічні умови формування конкурентоздатності майбутніх психологів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Держ. закл. «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»; Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Одеса; Тернопіль, 2017. 275 с.
17. Скірко Р. Л. Формування соціальної компетентності майбутніх практичних психологів у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2010. 250 с.
18. Смалиус Л. Н. Педагогічні умови професійного самовдосконалення майбутніх психологів у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2014. 200 с.
19. Степаненко Л. М. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх психологів до взаємодії з маргінальними соціальними групами : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2020. 42 с.
20. Сухоставська Л. О. Професійна підготовка майбутніх психологів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. / Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2013. 300 с.

References

1. Baibekova, N. R. (2016). Formuvannya hotovnosti maibutnikh psykholohiv do konsultatyvnoi diialnosti u protsesi fakhovoi pidhotovky [*Formation of readiness of future psychologists for consultative activity in the process of professional training*]: [Extended abstract of candidate's thesis, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University]. [in Ukrainian].
2. Bilyk, V. H. (2021). Teoretychni i metodychni zasady pryrodnycho-naukovoï pidhotovky maibutnikh psykholohiv u zakladakh vyshchoi osvity [*Theoretical and methodological principles of natural science training of future psychologists in higher education institutions*]: [Extended abstract of doctor's thesis, National Pedagogical Dragomanov University]. [in Ukrainian].
3. Borysiuk, A. S. (2004). Psykholohichni osoblyvosti formuvannya profesiinykh yakosti maibutnoho medychnoho psykholoha [*Psychological features of formation of professional qualities of the future medical psychologist*]: [Extended abstract of candidate's thesis, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University]. [in Ukrainian].
4. Borysiuk, A. S. (2011). Sotsialno-psykholohichni zasady stanovlennia profesiinoï identychnosti maibutnoho medychnoho psykholoha [*Socio-psychological bases of formation of professional identity of future medical psychologist*]: [Extended abstract of doctor's thesis, G.S. Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine]. [in Ukrainian].
5. Voitsikh, I. (2017). Formuvannya emotsiinoï kompetentnosti maibutnikh psykholohiv u protsesi profesiinoï pidhotovky [*Formation of emotional competence of future psychologists in the process of professional training*]: [Extended abstract of candidate's thesis, Khmelnytskyi National University]. [in Ukrainian].
6. Zatvorniuk, O. M. (2016). Formuvannya u maibutnikh psykholohiv hotovnosti do profesiinoho samovdoskonalennia [*Formation of future psychologists' readiness for professional self-improvement*]: [Extended abstract of candidate's thesis, National Pedagogical Dragomanov University]. [in Ukrainian].
7. Kalynovska, I. S. (2020). Pidhotovka maibutnikh praktychnykh psykholohiv do roboty v umovakh inkluzyvnoho navchannia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [*The training of future psychologists to work in inclusive education secondary schools*]: [Doctor's thesis, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University]. [in Ukrainian].
8. Kovalkova, T. O. (2016). Formuvannya hotovnosti maibutnikh psykholohiv do profesiinoï diialnosti v aviatsiïniï haluzi u protsesi fakhovoi pidhotovky [*Formation of readiness of future psychologists for professional activity in the aviation field in the process of professional training*]: [Extended abstract of candidate's thesis, National Aviation University]. [in Ukrainian].
9. Konivitska, T. Ya. (2020). Formuvannya rytorychnoi kompetentnosti maibutnikh psykholohiv u zakladakh vyshchoi osvity [*Formation of rhetorical competence of future psychologists in higher education institutions*]: [Candidate's thesis, Lviv State University of Life Safety]. [in Ukrainian].
10. Kostrach, V. V. (2008). Formuvannya profesiinykh umin maibutnikh ofitseriv-psykholohiv u protsesi vyvchennia psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin [*Formation of professional skills of future officers-psychologists in the study of psycho-pedagogical subjects*]: [Candidate's thesis, Natsionalna akademiïa Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni Bohdana Khmelnytskoho]. [in Ukrainian].
11. Makarenko, N. M. (2008). Psykholohichni chynnyky rozvytku kreatyvnoho myslennia maibutnikh praktychnykh psykholohiv [*Psychological factors of development of creative thinking of future practical psychologists*]: [Extended abstract of candidate's thesis, National Pedagogical Dragomanov University]. [in Ukrainian].
12. Nahorna, N. V. (2013). Formuvannya pedahohichnoi kompetentnosti maibutnoho psykholoha u protsesi profesiinoï pidhotovky [*Formation of pedagogical competence of the future psychologist in the process of professional training*]: [Candidate's thesis, Kirovohradskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka]. [in Ukrainian].

13. Nakhod, S. A. (2015). Formuvannia prohnostychnykh umin maibutnykh praktychnykh psykholohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [*Formation of prognostic skills of future practical psychologists by means of interactive technologies*]: [Candidate's thesis, Dnipropetrovskyi universytet imeni Alfreda Nobelia]. [in Ukrainian].
14. Ponomarenko, O. V. (2020). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnykh mahistriv psykholohii do profesiinoi diialnosti v umovakh neformalnoi osvity [*Theoretical and methodological principles of preparation of future masters of psychology for professional activity in the conditions of non-formal education*]: [Doctor's thesis, Classical private university]. [in Ukrainian].
15. Ratieieva, V. O. (2016). Formuvannia hotovnosti maibutnykh psykholohiv do vykorystannia zasobiv estetoterapii u profesiinii diialnosti [*Formation of readiness of future psychologists to use means of aesthetic therapy in professional activity*]. Extended abstract of candidate's thesis, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University]. [in Ukrainian].
16. Serdiuk, N. M. (2017). Pedahohichni umovy formuvannia konkurentozdatnosti maibutnykh psykholohiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [*Pedagogical conditions for the formation of the competitiveness of future psychologists in the process of professional training*]: [Candidate's thesis, Derzhavnyi zaklad «Pivdenoukraiynskyi natsionalnyi pedahohichniy universytet im. K. D. Ushynskoho», Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University]. [in Ukrainian].
17. Skirko, R. L. (2010). Formuvannia sotsialnoi kompetentnosti maibutnykh praktychnykh psykholohiv u protsesi profesiinoi pidhotovky [*Formation of social competence of future practical psychologists in the process of professional training*]: [Candidate's thesis, Classical private university]. [in Ukrainian].
18. Smalyus, L. N. (2014). Pedahohichni umovy profesiinoho samovdoskonalennia maibutnykh psykholohiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [*Pedagogical conditions of professional self-improvement of future psychologists in the process of professional training*]: [Candidate's thesis, Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University]. [in Ukrainian].
19. Stepanenko, L. M. (2020). Teoriia i metodyka profesiinoi pidhotovky maibutnykh psykholohiv do vzaiemodii z marhinalnymy sotsialnymy hrupamy [*Theory and methods of training future psychologists to interact with marginal social groups*]: [Extended abstract of doctor's thesis, National Pedagogical Dragomanov University]. [in Ukrainian].
20. Sukhostavska, L. O. (2013). Profesiina pidhotovka maibutnykh psykholohiv u protsesi pedahohichnoi praktyky [*Professional training of future psychologists in the process of pedagogical practice*]: [Candidate's thesis, Bohdan Khmelnytsky Cherkasy National University]. [in Ukrainian].

Kateryna Vasylenko

Applicant of the third (educational-scientific) level
of higher education in the specialty
011 Educational, Pedagogical Sciences,
National Pedagogical Dragomanov University,
Kyiv, Ukraine
e-mail: k.s.vasylenko@npu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3152-4790

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PSYCHOLOGISTS IN DISSERTATION RESEARCH OF UKRAINE (2000–2020)

The article describes the dissertation works of 2000–2021 for obtaining the scientific degree of Candidate or Doctor of Pedagogical Sciences, dedicated to the problems of preparation of students-psychologists at institutions of higher education in Ukraine. In recent years, various aspects of training of future psychologists at higher education institutions of Ukraine have been covered in the works of such scientists as N. Baibekova, A. Borysiuk, I. Wojciech, O. Zatzvorniuk, I. Kalinovska, T. Kovalkova, V. Kostrach, N. Makarenko, N. Nagorna, S. Nakhod, V. Rateeva, N. Serdyuk, R. Skirko, L. Smalius, L. Sukhostavska and others. The purpose of the article is to summarize their work by presenting the results of the analysis of the thematic range of dissertations on psychologists' training in Ukraine within the period of 2000–2020.

Based on the analysis of topics and content of dissertations for the degree of a Candidate / Doctor of Pedagogical Sciences, dedicated to training of future psychologists and defended in Ukraine for the period of 2000–2020, the following conclusions have been made: there is a contradiction between the public need for improvement of future psychologists' training in Ukraine and insufficient scientific substantiation of the ways to achieve this improvement, as evidenced by a small number of dissertations for this topic. Most actively (compared to other problems) Ukrainian scientists study the methodological aspects of future psychologists' training at higher education institutions and the formation of readiness of students-psychologists to perform various professional tasks. Further dissertation research on the problems of future psychologists' professional training in the Free Economic Relations of Ukraine and research on the implementation of the competency approach in the process of psychologists' professional training, comparative analysis of training systems for future psychologists in different countries are extremely relevant and necessary.

Keywords: *psychologist, future psychologists, institutions of higher education, dissertation research, professional education, students, professional training.*